

Κείμενα Οικονομικής & Διεθνοπολιτικής Ανάλυσης
κ-ΟιΔΑ

2018-16

**Η Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας της
Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από μια οικονομική
οπτική**

Δρ. Εμμανουήλ-Μάριος Οικονόμου
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσα από μια οικονομική οπτική

Δρ. Εμμανουήλ-Μάριος Οικονόμου
Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας

Η Πολιτική Ασφάλειας που ακολουθεί ένα κράτος αποτελεί σημαντικότερο παράγοντα καθορισμού της ισχύος του συμπληρώνοντας την πολιτική σταθερότητα, τη θεσμική αποτελεσματικότητα και την οικονομική του ανάπτυξη. Είναι απαραίτητο εξαρχής να δοθεί ένα σαφές εννοιολογικό περιεχόμενο στην έννοια της Πολιτικής Ασφάλειας διότι πολλές φορές αυτή συγχέεται με τις έννοιες της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής άμυνας. Ως εξωτερική πολιτική εννοούμε την λήψη αποφάσεων με θεσμοθετημένα μέσα για την διαχείριση ζητημάτων που προκύπτουν στις σχέσεις ενός κράτους στα πλαίσια του διεθνούς συστήματος. Η εξωτερική πολιτική πραγματώνεται στο χώρο της οικονομίας και του εμπορίου από τη διπλωματία, ενώ στο χώρο της στρατηγικής, από την πολιτική ασφάλειας και άμυνας. Όσον αφορά τη διάκριση μεταξύ της πολιτικής άμυνας και της πολιτικής ασφάλειας, δεν είναι εύκολο να προσδιορισθεί αλλά μπορούμε γενικά να πούμε ότι η πολιτική ασφάλειας αφορά την πολιτική πλευρά για την προετοιμασία της άμυνας, επί παραδείγματι το πολιτικό σκέλος του NATO, ενώ η πολιτική άμυνας την στρατιωτική καθαρά πτυχή της άμυνας, επί παραδείγματι το στρατιωτικό σκέλος του NATO (Κουσκουβέλης 1995: 26).

1. Η εικόνα της Ευρώπης μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο

Η κεντρική και δυτική Ευρώπη του Ψυχρού Πολέμου κατάφερε να διατηρήσει στην περιοχή της την ειρήνη, επιτυγχάνοντας παράλληλα πολιτική σταθερότητα και υψηλή οικονομική ανάπτυξη χάρη σε μια σειρά από οικονομικές και πολιτικές συμφωνίες ή σσονος σημασίας που ακολούθησαν την λήξη του Β΄ ΠΠ. Σημαντικοί παράμετροι για αυτό αρχικά ήταν το Σχέδιο Marshall, το οποίο περιελάμβανε μια τεράστια μεταφορά κονδυλίων από τις ΗΠΑ ως οικονομική βοήθεια για την ανοικοδόμηση της κατεστραμμένης Ευρώπης, σε συνδυασμό με τη εφαρμογή του συστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton-Woods (συμφωνήθηκε το 1947) και των κευνσιανών οικονομικών υποδειγμάτων.

Ακολούθησε η συμφωνία για την ΕΚΑΧ (Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα) του 1951, η οποία προέβλεπε μια υπερεθνική αρχή διαχείρισης άνθρακα και χάλυβα, που αποτέλεσε την αφετηρία

για την συμφιλίωση μεταξύ των δυο κυριότερων ευρωπαϊκών δυνάμεων Γαλλίας και Γερμανίας και το προοίμιο για την ίδρυση στις 25 Μαρτίου του 1957 της ΕΟΚ (Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα) -η οποία το 1992 με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ μετεξελιχτηκε στη σημερινή Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Κύριο σημείο αναφοράς των έξι πρώτων συνιστωσών κρατών της ΕΟΚ (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, χώρες BENELUX) ήταν η δέσμευση τους για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς και της κατάργησης των δασμών μεταξύ τους. Το επιστέγασμα των προσπαθειών των χωρών-μελών της ΕΕ για την οικονομική τους ανάπτυξη είναι η επίτευξη της ΟΝΕ (Οικονομική και Νομισματική Ένωση) που αρχικά το 2002 υιοθετήθηκε από έντεκα κράτη-μέλη με σκοπό την περαιτέρω ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς στην ΕΕ, την ενίσχυση του ενδοκοινοτικού εμπορίου, τη μείωση του συναλλακτικού κόστους για τη βιομηχανική παραγωγή και την ομογενοποίηση των ευρωπαϊκών επιτοκίων που εποπτεύονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

2. Η θωράκιση της ασφάλειας της μεταπολεμικής Ευρώπης.

Από την καταστροφική σύγκρουση του Β΄ΠΠ αναδειχτήκαν δυο μεγάλες υπερδυνάμεις, οι ΗΠΑ και η ΕΣΣΔ οι οποίες αμφότερες κυριάρχησαν γεωπολιτικά η καθεμία προσπαθώντας να δημιουργήσει τις δικές της σφαίρες επιρροής και το δικό της πολιτικοοικονομικό μοντέλο ανάπτυξης. Οι προσπάθειες των δυτικοευρωπαίων να δημιουργήσουν ένα συλλογικό αμυντικό οργανισμό, οδήγησαν στη Συνθήκη των Βρυξελλών και τη δημιουργία της *Δυτικής Ένωσης* (1948) όπου τα ιδρυτικά μέλη (Βέλγιο, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Λουξεμβούργο και Ολλανδία) συμφώνησαν την αμοιβαία στρατιωτική συνδρομή τους σε περίπτωση επίθεσης από τρίτη χώρα σε οποιοδήποτε από τα έξι αυτά κράτη. Το 1954 η συνθήκη τροποποιήθηκε με την ένταξη στον αμυντικό αυτό σχηματισμό -που μετονομάστηκε σε *Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ)*- της Γερμανίας και της Ιταλίας, παρά τις επιφυλάξεις της Γαλλίας που φοβόταν μια νέα ενδεχόμενη στρατιωτική ισχυροποίηση της Γερμανίας. Αξίζει να αναφερθεί ότι η γαλλογερμανική προσέγγιση που οδήγησε στην ΔΕΕ είναι κυριότατα απόρροια των συμφωνιών για την ΕΚΑΧ.

Ωστόσο, οι Ευρωπαίοι συνειδητοποίησαν ότι οι αμυντικές τους δυνατότητες ήταν πολύ περιορισμένες σε σχέση με αυτές των δυο υπερδυνάμεων. Το κύριο ρόλο της προάσπισης των ευρωπαϊκών χωρών από τη σοβιετική πλημμυρίδα ανέλαβαν τελικά οι ΗΠΑ μέσω του ΝΑΤΟ (Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου-1949) με αποτέλεσμα η σημασία της ΔΕΕ για την ασφάλεια της Ευρώπης να ατονήσει. Οι προσπάθειες κάποιων Ευρωπαίων ηγετών να αναλάβουν πρωτεύοντα ρόλο στην εξέλιξη των ευρωπαϊκών πραγμάτων, όπως του Γάλλου προέδρου και στρατηγού του Β΄ΠΠ Charles De Gaulle, έπεσαν στο κενό γιατί καμία χώρα της Ευρώπης δεν είχε τη στρατιωτική υποδομή και την οικονομική

ευρωστία να αμφισβητήσει την ηγεμονία των ΗΠΑ και να αντισταθεί από μόνη της στη σοβιετική επέκταση (Τσακαλόγιαννης 2000: 24-26).

Ακολούθως, η δεκαετία του 1960 σημαδεύτηκε κυρίως από την ακλόνητη άρνηση του προέδρου De Gaulle ως προς την επιθυμία του Ηνωμένου Βασιλείου να καταστεί μέλος της ΕΟΚ με κυριότερο λόγο ότι θεωρούσε την πρώην παγκόσμια αυτοκρατορία ως τον *“Δούρειο Ίππο των Αμερικάνων στην Ευρώπη”*. Ωστόσο, τον Δεκέμβριο του 1969 πραγματοποιήθηκε η Διάσκεψη Κορυφής της Χάγης όπου και επικράτησε συναινετικό κλίμα και με τον De Gaulle να έχει παραιτηθεί από τη γαλλική προεδρία ύστερα και από τα γεγονότα του *«γαλλικού Μάη του '68»*, εγκρίθηκε η εισδοχή της Μ. Βρετανίας στην ΕΟΚ καθώς και της Ιρλανδίας με τη Δανία. Τα κύρια χαρακτηριστικά αυτής της δεκαετίας του 1970 είναι τα εξής:

- i. Η τάση των Ευρωπαίων για αυτονόμηση από το άρμα των ΗΠΑ.
- ii. Η σύσταση της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Συνεργασίας (ΕΠΣ) που αποτέλεσε για πρώτη φορά μηχανισμό συντονισμού των Ευρωπαϊκών πολιτικών για τη χάραξη Κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας μέσω ενός υπερεθνικού οργάνου.
- iii. Στο οικονομικό κομμάτι ήδη από το 1968 η ΕΚΑΧ, η ΕΟΚ και η ΕΥΡΑΤΟΜ είχαν συγχωνευθεί σε μια κοινή οντότητα.
- iv. Η αλλαγή στην εξωτερική πολιτική της Γερμανίας που χαρακτηρίστηκε από την προσπάθεια προσεταιρισμού της Σοβιετικής Ένωσης με σκοπό την συγκατάθεση της τελευταίας για την επανένωση των δύο Γερμανιών. Η πολιτική αυτή έμεινε στην ιστορία ως *“ανατολική”* (Ostpolitik)
- v. Η έκθεση Werner (1970) αποτέλεσμα του προγράμματος δράσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής του 1962 που έκανε λόγο για την αναγκαιότητα δημιουργίας ενιαίου νομίσματος.
- vi. Η κατάρρευση του παγκόσμιου συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Breton-Woods σε συνδυασμό με τις πετρελαϊκές κρίσεις του 1973 και 1979 που οδήγησαν την ευρωπαϊκές οικονομίες σε ύφεση και σε πτώση της αξίας (υποτίμηση) των νομισμάτων ορισμένων χωρών, όπως της Γαλλίας .
- vii. Η δημιουργία του ΕΝΣ (Ευρωπαϊκού Νομισματικού Συστήματος) έτσι ώστε να επιτευχθεί σταθερότητα στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.

Κατά τη δεκαετία του 1980 η πλέον δραστήρια χώρα για πρωτοβουλίες σχετικά με την ΚΕΠΠΑ ήταν η Γαλλία. Ο κυριότερος λόγος που υποχρέωσε τη Γαλλία να ανακινήσει ξανά το θέμα της ΚΕΠΠΑ δεν είναι τα ιδεαλιστικά οράματα της τότε γαλλικής κυβέρνησης, αλλά η επιδείνωση των οικονομικών μεγεθών της γαλλικής οικονομίας εξαιτίας της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής που ακολούθησε η τότε σοσιαλιστική κυβέρνηση Mitterrand και η οποία συνετέλεσε στην αύξηση του δημοσίου χρέους,

στην αύξηση του ελλείμματος του δημοσίου και του ισοζυγίου πληρωμών. Συνέπεια όλων αυτών ήταν το γαλλικό νόμισμα να παρουσιάζει συνεχή μεταβλητότητα ως προς την ισοτιμία του και να υποτιμηθεί. Η αστάθεια του γαλλικού νομίσματος και τα δημοσιονομικά ελλείμματα μετέβαλλαν τις στοχεύσεις της γαλλικής κυβέρνησης, απώτερος σκοπός της οποίας έγινε η επίτευξη της ΟΝΕ.

Η κύρια επιδίωξη των Γάλλων μέσω της ΟΝΕ ήταν να “ευρωπαϊκοποιήσουν” το γερμανικό μάρκο που αποτελούσε το ισχυρότερο και σταθερότερο ευρωπαϊκό νόμισμα. Η επιδίωξη τους αυτή βασιζόταν στην ανάγκη της Γαλλίας να αποκτήσει ένα ισχυρό νόμισμα ώστε αυτό να υποβοηθήσει την οικονομική της ανάκαμψη. Με τη διάσκεψη του Φοντενεμπλό (Ιούνιος 1984) επελέγη ως νέος πρόεδρος της Επιτροπής ο πρώην Υπουργός Οικονομικών της Γαλλίας Jacques Delors, ο οποίος εργάστηκε κατά τη διάρκεια της θητείας του πάνω στο θέμα της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, απαραίτητης προϋπόθεσης για την νομισματική ένωση που ενδιέφερε κυρίως τη Γαλλία.

Στην πραγματικότητα, η αιτία που ο διάλογος για ΚΕΠΠΑ άρχισε μετά από πολύ καιρό να ξαναβρίσκεται στο προσκήνιο των συζητήσεων, ήταν η απαίτηση της Γερμανίας για παράλληλη πρόοδο στον πολιτικό και τον αμυντικό τομέα όταν η Γαλλία θέλησε να προχωρήσει στην πράξη η εισήγηση Werner για τη δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος. Έτσι, με την ενιαία ευρωπαϊκή πράξη (ΕΕΠ) του 1985, γίνεται για πρώτη φορά αναφορά στον όρο *Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας της ΕΕ (ΚΕΠΠΑ)*.

Ήταν λοιπόν προφανές ότι για να σημειωθεί πρόοδος στον τομέα της ασφάλειας θα έπρεπε η Γαλλία να αποδεχθεί μια πολιτική ανταλλαγής (trade off) άμυνας με ασφάλεια για να επιτευχθεί η νομισματική ένωση την οποία διακαώς και επιθυμούσε. Η όλη διαδικασία περιπλέκονταν ακόμη περισσότερο εξαιτίας του ότι ακόμη και οι θεσμικές διαφορές των φορέων της οικονομικής πολιτικής μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας ήταν ουσιαδώς σημαντικές. Ενώ η κεντρική τράπεζα της Γερμανίας, η Bundesbank ήταν τελείως ανεξάρτητη από πολιτικές παρεμβάσεις, η γαλλική κεντρική τράπεζα, η Banque de France ήταν υπόλογη στο γαλλικό Υπουργείο των Οικονομικών και συνεπώς υποκείμενη σε πολιτικές παρεμβάσεις των εκάστοτε κυβερνήσεων.

Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω συνθηκών, για το υπόλοιπο της δεκαετίας του 1980 οι εκπρόσωποι των δυο κυριότερων και ισχυρότερων οικονομικά και στρατιωτικά χωρών της Κεντρικής Ευρώπης αναλώθηκαν σε μια εφ’ όλης της ύλης διαπραγμάτευση, άλλοτε με αδιέξοδα και άλλοτε πάλι με επιτυχίες που οδήγησε στη βαρυσήμαντη Διακυβερνητική Διάσκεψη του Μάαστριχτ το 1991 (Τσακαλόγιαννης 2000).

3. Τα βήματα των Ευρωπαίων για σύσταση πολιτικής ασφάλειας από το Μάαστριχτ και έπειτα

Κατά την περίοδο κορύφωσης του Ψυχρού Πολέμου τα ευρωπαϊκά κράτη δαπανούσαν για την άμυνά τους κατά μέσο όρο 3,5% του ετήσιου ΑΕΠ τους. Με την αποκλιμάκωση του Ψυχρού Πολέμου από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 οι Ευρωπαίοι, επαναπαυόμενοι στην προστασία που τους παρείχε το NATO μείωσαν δραστικά τις αμυντικές τους δαπάνες. Σύμφωνα με επεξεργασμένα από εμάς στοιχεία του SIPRI¹ οι αμυντικές δαπάνες των 28 χωρών μελών της σημερινής ΕΕ (περιλαμβανομένου και του Ηνωμένου Βασιλείου) ανήλθαν για την περίοδο 1988-2013 σε 1,88 ως ποσοστό επί του συνολικού ΑΕΠ των ΕΕ-28.

Σχετικά πρόσφατα, το 2015, το ποσοστό των αμυντικών δαπανών των χωρών ΕΕ-28 αθροιστικά ως ποσοστό που αναλογεί στο ΑΕΠ έχει υποχωρήσει στο 1.4% και αναλογούσε σε περίπου 200 δις ευρώ² ενώ το αντίστοιχο αμερικανικό αναλογούσε περίπου στο 2,5% και οι αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ σε απόλυτο μέγεθος ανήλθαν σε 596 δις ευρώ.³ Η απροθυμία των κρατών-μελών της ΕΕ να δαπανούν περισσότερο για την άμυνα τους δεν είναι μόνο το αποτέλεσμα της κατάρρευσης του διπολικού ψυχροπολεμικού κόσμου, αλλά εκπηγάει και από τις αυστηρές δεσμεύσεις που απαιτεί η εφαρμογή του Συμφώνου Σταθερότητας για τα κράτη-μέλη, αν και μετά τη μεγάλη χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν την αναθεώρησή του. Επίσης, οι αρνητικές δημογραφικές εξελίξεις απαιτούν την αναπροσαρμογή των δαπανών των χωρών-μελών σε πιο απτά και άμεσα ζητήματα, όπως η διαχείριση της κρίσης του συνταξιοδοτικού προβλήματος των πολιτών, η κορύφωση του οποίου αναμένεται να επέλθει το έτος 2035 και το οποίο με τη σειρά του αποτελεί άλλον ένα πολύ σοβαρό λόγο που συμπιέζει τις αμυντικές δαπάνες (Οικονόμου και Κυριαζής 2015).

Με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (Δεκέμβριος 1991) που αποτέλεσε ορόσημο για την οικονομική, πολιτική και θεσμική ολοκλήρωση της ΕΕ, οι Ευρωπαίοι ηγέτες αποφάσισαν να αναθερμάνουν το ενδιαφέρον τους για την χάραξη της ΚΕΠΠΑ, με το αμυντικό σκέλος της να υπάγεται στην ΔΕΕ, της οποίας ο ρόλος είχε ατονήσει εξαιτίας της συνεισφοράς του NATO στη συλλογική άμυνα της Ευρώπης. Στις 12 Νοεμβρίου του 1996 τέσσερις ευρωπαϊκές χώρες με ισχυρή αμυντική βιομηχανία (Γαλλία, Γερμανία, Ην. Βασίλειο και Ιταλία) συνέστησαν τον OCCAR (*Organisation for Joint Armament Cooperation*) που ως κύριο στόχο έθεσε την συνεργασία των εθνικών αμυντικών βιομηχανιών των χωρών-μελών της ΕΕ με σκοπό την ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας και την προμήθεια κοινού αμυντικού υλικού για τις Ένοπλες Δυνάμεις τους.

¹ http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database

² <http://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/EDN-20170607-1>

³ <https://247wallst.com/aerospace-defense/2016/04/05/us-tops-2015-military-spending-at-596-billion/>

Το Δεκέμβριο του 1999 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ελσίνκι αποφασίστηκε η δημιουργία Ευρωπαϊκής Δύναμης Ταχείας Αντίδρασης, η οποία θα έπρεπε να είναι σε θέση να αναπτύσσει εντός 60 ημερών και να διατηρεί επί τουλάχιστον ένα έτος στρατιωτικές δυνάμεις 50.000-60.000 ατόμων. Η προσπάθεια δεν προχώρησε με αυτή τη μορφή, ωστόσο στις 10 Φεβρουαρίου 2004, η Γαλλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο πρωτοστάτησαν στην πρόταση για μια τη δημιουργία των Battlegroups της ΕΕ. Το σχέδιο προέβλεπε την ανάπτυξη κοινών ευρωπαϊκών στρατιωτικών τμημάτων, που θα μπορούν να λειτουργούν ακόμη και αυτόνομα από το ΝΑΤΟ, με σκοπό την συμμετοχή σε ειρηνευτικές αποστολές διεθνώς, όπως αποστολές επιβολής της ειρήνης και ανθρωπιστικές αποστολές τύπου Petersberg (Metaxas and Economou 2012).

Σύμφωνα με το σχεδιασμό τα EU Battlegroups θα αποτελούνταν από στρατιωτικά τμήματα 18 ταγμάτων συνολικής δυνάμεως 4000 μελών, και 1500 από αυτά θα μπορούσαν να αναπτυχθούν εντός 15 ημερών οπουδήποτε αποφάσιζε η ΕΕ ώστε να δύνανται να διενεργούν αποτελεσματικά στρατιωτικές επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων όλων των μορφών, έχοντας τη στρατιωτική ικανότητα να φέρουν σε πέρας αποστολές ανθρωπιστικού χαρακτήρα, αποστολές διάσωσης και επιβολής της ειρήνης. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου του 2003 στη Θεσσαλονίκη αποφάσισε την υιοθέτηση ενός νέου οργανισμού, της *Ευρωπαϊκής Αμυντικής Υπηρεσίας* (European Defence Agency-EDA). Σκοπός της EDA είναι η υποβολή προτάσεων με σκοπό την ενδυνάμωση της βιομηχανικής υποδομής και της τεχνολογικής προόδου της αμυντικής βιομηχανίας, ο προσδιορισμός της ενδεδειγμένης ευρωπαϊκής εξοπλιστικής πολιτικής και τέλος, η παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο σε θέματα που έχουν σχέση με την βελτίωση της αμυντικής ικανότητας της ΕΕ. Η EDA πρακτικά άρχισε να λειτουργεί τον Ιούλιο του 2004 και ουσιαστικά αποτελεί μια μετεξέλιξη του OCCAR.

Με τη Συνθήκη της Λισαβόνας της 13^{ης} Δεκεμβρίου του 2007 αποφασίστηκε η αναβάθμιση του θεσμού του *Υπατου Εκπροσώπου ΚΕΠΠΑ*, που αρχικά είχε αποφασιστεί με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ του 1997. Τη θέση αυτή αναλαμβάνει ο εκάστοτε γενικός γραμματέας του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με κύρια αρμοδιότητα να εκπροσωπεί την ευρωπαϊκή κοινότητα με μια ενιαία φωνή (ως ενιαία πολιτική οντότητα) διεθνώς. Με τη βαρυσήμαντη Συνθήκη της Λισαβόνας του 2007 οι Ευρωπαίοι ηγέτες αποφάσισαν επιπλέον την ουσιαστικότερη επιτάχυνση της διαδικασίας για την ΚΕΠΠΑ, η οποία από τότε έχει προχωρήσει σε ουσιαστικότερα βήματα (Kollias 2008). Περαιτέρω, με τη συμφωνία του Βερολίνου (Berlin Plus Agreement) το Δεκέμβριο του 2002 διευθετήθηκαν οι προϋποθέσεις βάσει των οποίων η ΕΕ θα μπορεί να κάνει χρήση των αμυντικών υποδομών του ΝΑΤΟ. Τέλος, τον Δεκέμβριο του 2017 οι Ευρωπαίοι ηγέτες αποφάσισαν για την προώθηση της λεγόμενης *Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας* (PESCO) της οποίας απώτερος στόχος είναι η δημιουργία κοινής ευρωπαϊκής στρατιωτικής δύναμης

υπογράφοντας συμφωνία για μια μόνιμη δομή στρατιωτικής διοίκησης. Η ύπατος εκπρόσωπος της ΚΕΠΠΑ της ΕΕ, Federica Mogherini, υποστήριξε αυτή την κίνηση, χαρακτηρίζοντάς την ως “ιστορική στιγμή”. Θα δημιουργηθεί ένα κοινό ταμείο ύψους (αρχικά) 5 δισ. ευρώ ώστε: “να εξασφαλιστούν ικανότητες, να διασφαλιστεί μια ανταγωνιστική, καινοτόμος και ισόρροπη βάση για την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία σε όλη την ΕΕ, μεταξύ άλλων με διασυνοριακή συνεργασία και συμμετοχή των ΜΜΕ, καθώς και να υπάρξει μεγαλύτερη ευρωπαϊκή αμυντική συνεργασία, αξιοποιώντας τις συνέργειες και κινητοποιώντας την στήριξη χρηματοδότησης των κρατών μελών”.⁴ Επιπλέον μέσω της PESCO οι 28 ηγέτες της ΕΕ παροτρύνουν την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να εξετάσει περαιτέρω μέτρα με σκοπό την υποστήριξη των επενδύσεων σε δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης στον τομέα της άμυνας. Εκφράζουν δε ικανοποίηση “για την έναρξη της δοκιμής λειτουργίας της συντονισμένης ετήσιας επανεξέτασης στον τομέα της άμυνας που αναμένεται να συμβάλει στην προώθηση της ενισχυμένης συνεργασίας στον τομέα της άμυνας μεταξύ των κρατών μελών”.⁵

Το τελικό σχόλιό μας είναι ότι όπως αποδεικνύεται για όλη την περίοδο 1957-2017, τα θέματα της ΚΕΠΠΑ είναι άμεσα συνδεδεμένα με οικονομικά ζητήματα που σχετίζονται με τις μακροοικονομικές επιδόσεις των χωρών-μελών της ΕΕ. Επιπλέον, μέχρι σήμερα δεν έχει καταστεί εφικτή η δημιουργία “ευρωπαϊκού στρατού” με την έννοια και τις αρμοδιότητες τις οποίες αναλαμβάνει ένας εθνικός στρατός, υποκείμενος και υπαγόμενος σε ένα πλαίσιο δημοκρατικών αρχών στα κράτη-μέλη. Αντί αυτού, έως τώρα έχουν σχηματιστεί τα EU Battlegroups δηλαδή, δυνάμεις ευρωπαϊκών πολυεθνικών στρατιωτικών σχηματισμών οι οποίες διεκπεραιώνουν μια σειρά από επιχειρήσεις ειρηνευτικού χαρακτήρα. Ωστόσο, η σύσταση των *EU Battlegroups*, του *Υπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ* και η πρόσφατη συμφωνία για την *PESCO* καθώς και των οργανισμών *OCCAR* και *EDA* είναι θετικά βήματα προς μια σταδιακή προοδευτική πορεία προς τη δημιουργία κοινών ευρωπαϊκών Ενόπλων Δυνάμεων, με ικανή στρατιωτική και αποτρεπτική ισχύ, όχι μόνο για την διενέργεια ειρηνευτικών και άλλων σχετικών αποστολών, αλλά με απώτερο στόχο την δημιουργία ενός αποτελεσματικού συλλογικού φορέα άμυνας για τα κράτη-μέλη της ΕΕ.

Είναι προφανές ότι η επίτευξη ενός τέτοιου εγχειρήματος απαιτεί, πέρα από την πολιτική βούληση μεταξύ των χωρών-μελών, αναπόδραστα και την συνολική αύξηση των αμυντικών δαπανών των χωρών-μελών, για μια σειρά από τεχνικούς και μη λόγους, καθώς το τωρινό τους επίπεδο κρίνεται

⁴ <http://www.real.gr/DefaultPrint.aspx?page=arthroprint&id=641244>

⁵ Op. cit., υποσημείωση 4.

αντικειμενικά χαμηλό. Επίσης απαιτείται παράλληλα, και περαιτέρω ολοκλήρωση της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, για την οποία θα επανέλθουμε με νέα μελέτη.

ΕΚΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Κουσκουβέλης, Η. (1995). *Διπλωματία και στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.

Οικονόμου, Ε.Μ.Λ. & Κυριαζής, Ν. (2015). Η Πολιτική Ασφάλειας της ΕΕ σε σύγκριση με τις ΗΠΑ υπό το πρίσμα των αμυντικών τους δαπανών, *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών* 127 (65): 4-33.

Τσακαλόγιαννης, Π. (2001). *Ευρώ και ευρωπαϊκή πολιτική ολοκλήρωση*, εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα.

ΞΕΝΗ

Kollias C. (2008) A Preliminary investigation of the burden sharing aspects of a European Union Common Defence Policy, *Defence and Peace Economics* 19(4): 253-263.

Metaxas T. & Economou E.M.L. (2012). Security policy in the European Union and the United States through the issue of their defence expenditures, *Global Analysis* 3(1): 52-79.